

Atatürk'ün Sağlığında Yapılan Portreleri



İbrahim Çallı'nın Yaptığı Portre.



Arthur Kampf'un Yaptığı Portre.

Bir insanın baş, göğüs ya da dize kadar olan bölümünü; boya, desen, grafik, heykel malzemesi ile o kişinin fiziksel ve ruhsal özelliklerini yansıtabak şekilde ifade eden resimlere portre denir. Mustafa Kemal Atatürk'ün özellikle yağlı boya olarak yerli ve yabancı sanatçılar tarafından birçok portresi yapılmıştır. Bu portreler bilhassa nicelik açısından, başka

milletlerin kahramanlarıyla, mukayese edilirse önemli yekûn teşkil eder. Bu sayının çokluğunda Atatürk'ün başardığı büyük işlerin yanı sıra âdeta pitoresk denilebilecek çok ilgi çekici fizyonomisinin de payı büyüktür. Sarı saçlı geniş ve çizgili bir alın, derin anlamlar ifade eden bir bakış açısına sahip şehla mavi gözler, kusursuz bir burun, âdeta birçok sır saklayan ince dudaklar, çok zarif bir çene... Arka planı polifonik olan bu güzel baş, belirtilen özelliklerle yerli yabancı birçok sanatçıya ilham vermiştir.

Kurtuluş Savaşı'nı başlatan, yürüten, Cumhuriyeti kuran, tanıdıkça yaratan, yarattıkça tanıyan Ulu Önder'in portresini yapabilmek için pek çok sanatçı fırsat ve imkân aramıştır. Bu nedenledir ki Atatürk'ün portreleri bir bakıma belge niteliği de taşırlar. Türk ressamlar bağlamında Atatürk portreleri çalışanlar arasında Ayetullah Sümer'in (1905-1979) ilk olduğu söylenebilir. Cumhuriyet Dönemi portre ressamlığında İbrahim Çallı'nın (1882-1960) önemli ve ayrıcalıklı bir yeri vardır. Çallı Atatürk'le birlikte olma imkânına sahip olan ve Ulu Önder'i en güzel yorumlayan bir sanatçıdır. Mustafa Kemal Atatürk, İbrahim Çallı'ya birkaç defa modellik etmiştir. Çallı'nın çalıştığı ilk Atatürk portresi 1935 yılına tarihlenir. "Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa" adlı 143×121 cm boyutlu bu portre, hem ön yapı hem de arka plan açısından gerçekten başarılıdır. Sıcak renkli, geniş, işlemeli bir koltukta oturan Atatürk'ün bu portresinde dominant renk mavidir. Bu portrede estetik kaygı, birlik, zıtlık, ahenk, tekrar gibi güzellik ilkeleri, kuru bir yansıtma gayretinin üstüne çıkmıştır. Ulu Önder'in fizyonomisinde yer alan mavi ve sarı renklerin portrede coştüğünü, bir senfoniye dönüştüğünü söylemek iddialı olmayacaktır. Çallı'nın Atatürk'ün sağlığında yaptığı portreler arasında, 1937 tarihli eserinin de anılmaya değer özellikleri vardır. Bu portre sert bakışlı Atatürk portresi olarak tanınır. Türk resim sanatı tarihinde portre sanatının ilk temsilcilerinden olan Feyhaman Duran (1886-1970)'ın da yirmi civarında Atatürk portresi vardır. Bunlardan başka Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün portresini Nazmi Ziya Güran (1881-1935), Namık İsmail (1890-1968), Zeki Karamemi (1900-1959), Malik Aksel (1903-1987), Hamit Görele (1900-1981), Şefik Bursalı (1905-1990) Mihri Müşfik (1886-1954), Ratip Tahir Burak (1907-1977), Saip Tuna (1904-1974) ve ilk kadın ressamlarımızdan Sabiha Bozcalı (1903-1983) gibi Türk ressamları da çalışmışlardır. Atatürk'ün portresini yapanlar arasında yabancı ressamlar da vardır. Vilhelm Victor Krausz (1878-1959)'un "Anafartalar Grubu Kumandanı Mustafa Kemal" olarak yaptığı portresi 1916'lara tarihlenir. Başında Enveriye adlı kapellasiyle bu portrenin Atatürk'e benzemediğini iddia edenler olmuştur. Avusturyalı olan Vilhelm Victor Krausz, 1916 yılında Çanakkale'de iken savaş resimleri yapmış, Atatürk'ün fizyonomisini ilginç bulduğu için fotoğrafını çekmiş ve bu resmi yapmıştır. Atatürk'ün Türkiye'de çok bilinen, başlangıçta devlet dairelerine asılan portresini yapan yabancı ressam Prof. Arthur Kampf (1865-1950) dir. Prof. Arthur Kampf Maarif Vekâleti'nin daveti üzerine 1921 yılında İstanbul'a gelmiştir. Prof. Kampf, Mustafa Kemal'in Mareşal üniformasıyla biri ayakta diğeri Türk Bayrağı önünde sivil kıyafetli portrelerini yaptı. A. Kampf, Angora 1927 imzalı ve tarihli bu portre devlet dairelerinin demir başları arasında yer aldı. Kampf'ın portreleri bazı sanatkârlar tarafından oran-orantı açısından beğenilmediği için eleştirildi. Ardından İbrahim Çallı ve Feyhaman Duran Ata'nın portrelerini yaptılar.

Atatürk'ün portresini çalışan C. Muto, Axel Weinberg gibi ressamlar hakkında çok az bilgi bulunmaktadır.

Nihat BOYDAŞ

KAYNAKÇA

BERK, Nurullah, "Resim Sanatımızda Atatürk", **Sanat Dünyamız**, Mayıs 1981.

ELİBAL, Gültekin, **Atatürk ve Resim Heykel**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973.

EROL, Turan, “Bu Günün Türk Resminde 1950 ncesi’nin Yeri”, **Kültür ve Sanat**, Mart 1991.

GİRAY, Kıymet, **Çallı ve Atölyesi**, Türkiye İř Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1997.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturkun-sagliginda-yapilan-portreleri/?pdf=3773> adresinden eriřilmiřtir